

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בס"ד שיעור מוריני הרב יהודה גנס שליט"א שבת מקץ, חנוכה ע"ב:

א] מעשה בב' שהכינו נרות חנוכה וזה הדליק בשל זה, וצ"ע האם יצא המדליק או בעל השמן, או שמא לא יצא לא זה ולא זה.

ב] והנה במ"ב סי' תרע"ו כתב בשם האחרונים, שהמדליק עבור חברו והוא או אחד מאנשי ביתו אינם שם, אינו יכול לברך. [מקור הדברים בב"ח סו"ס תרע"ה, והב"ח כתב כן בשם הגהות מנהגי מהר"א מטירנא בשם מהר"ח, והדברים נכתבו בשו"ת מהר"ח או"ז סי' קכ"ח, ומסתבר שזהו מקור הדברים.]

וצ"ע הא בעלמא קי"ל דשליח מברך, כדמצינו בביעור חמץ, מילה, וביותר בתרומה, [כדהוכיח באג"מ, מהא דאלם לא יתרום משום ברכה, וע"כ יתרום אחר.]

ג] בטעם ששליח מברך מצינו ג' דיעות: א] מ"א סי' תל"ב: הברכה מוטלת על עושה המצוה, ולא על מקיים המצוה. ב] הגר"ז קו"א סי' רס"ג: השליח מקיים מצוה מדין ערבות. ג] בית מאיר סי' תל"ב: הינו שלוחו גם לענין הברכה, וכדיעה זו סתם המ"ב שם. [ואמנם פשוט שגם שליטתם, אין שליחות על הברכה אלא במקום שהינו שליח גם על המצוה.]

ד] ובשו"ת אג"מ [ח"א סי' ק"ץ] כתב בטעם הדין, דהא שאין השליח מברך בנ"ח היינו דוקא את ברכת הראיה והזמן ששיכים רק למקיים המצוה אולם את ברכת המצוה יכול השליח לברך [וכ"כ בשו"ת ריב"א לתלמיד החת"ס ובמקראי קודש סי' כ"ג], וכתב עוד דבאשה שי"א שאינה בערבות אינו יכל לברך עבורה בכ"א.

ואמנם בשו"ת מהר"ח או"ז הנ"ל נראה להדיא שהנידון גם על ברכת המצוות לאיש, יעו"ש, וצ"ע מ"ש מכל ברכת השליח, וכנ"ל.

ה] והנה את חידוש האחרונים הנ"ל מצינו בעוד חד מן קמאי, בחידושי רבנו דוד פסחים ז': בביאור דברי הרמב"ן שם, דהנה הרמב"ן שם ייסד שהכלל מתי מברכים ברכת המצוות ב-על ומתי בל' הינו שמצוה המוטלת על גופו של אדם ואינה נעשית ע"י שליח מברכים עליה בל' והנעשית אף ע"י שליח מברכים עליה בעל, יעו"ש. ותמה הרמב"ן עצמו דא"כ מדוע בנר חנוכה מברכים בל', ויישב ששאני נ"ח דבעינן שהשמן יהיה שייך למדליק, וכדמוכח מהא דאכסנאי צריך להשתתף בפרוטה. וכתב ר"ד בביאור דבריו, שעיקר המצוה אינה מעשה ההדלקה אלא התקנת השמן והפתילות, [ונראה שאין כונתו למעשה ההטבה, דודאי אין הבעלים עצמו צריך להטיב הנרות, אלא כונתו שהמצוה היא ששמנו ופתילותיו ידלקו, ומעשה ההדלקה אינו אלא הכשר מצוה כהנחת התפילין על היד], וכתב ר"ד דלפי"ז נראה שהמדליק עבור חברו אינו יכול לברך אם אין בעה"ב או א' מב"ב שם דאין המדליק אלא כקושר תפילין, עיי"ש.

[וכעין ביאור הר"ד בביאור דין האחרונים הנ"ל, מצינו גם ביד אפרים סי' תל"ב, אלא שהוא לא אתי עלה מדין שהמצוה בשמנו, אלא שהמצוה שבביתו יהיה נרות חנוכה, וכעין זה כתב בשו"ת מנחת שלמה, עיי"ש.]

ו] ובמקראי קודש סי' כתב בביאור סברת הרמב"ן דמכיון שנ"ח הינו זכר לנרות המקדש, בעינן בעלות בנר, דומיא דנרות המקדש דבאו ממעות הלשכה שנגבו מכל ישראל.

ולדבריו אפשר להסביר באופן זה גם את דברי הר"ד הנ"ל, דהנה גם במנורה מצינו בגמ' יומא כ"ד ד"הדלקה לאו עבודה היא" ואין זו המדליק חייב מיתה, וביאר בחי' ר"ח הלוי דעיקר המצוה אינה מעשה ההדלקה, אלא שהנר ידלק תמיד במקדש, ולר"ד א"כ גדר מצות הדלקת נ"ח הינה ממש כמצות ההדלקה במקדש.

ז] ועכ"פ נמצנו למדים מדברי הרמב"ן שאין אדם יוצא בנר חנוכה אם אינו בעלים על השמן והפתילות.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ונראה שלדבריו ה"ה בנר שבת אינו יוצא בנר שאינו שלו, שהרי הכרחו של הרמב"ן שייך בנר שבת כבנר חנוכה, וגם שם אכסנאי צריך להשתתף בפרוטה וכדאיתא בסי' רס"ג. ויש לדון לפי"ז בדבר המצוי שמתארחים אצל ההורים ומכינים ההורים נרות עבור הילדים, דלרמב"ן לכאור' צריך להגביהם קודם ההדלקה, וכמדומה שאין נוהגים כן, ושמה לאחר יחוד המקום כשמשמשים שם נקנה המקום עליהם עומדים לשאלה ושוב קונים שם בחצר, וצ"ע.]

ח] ואמנם עיקר ראיתו של הרמב"ן מאכסנאי קצ"ע, ששם לולא ההשתתפות אין לו שיכות לנר, אבל בעה"ב המדליק בביתו מנין לן שלא יצא אם הנר שלו.

גם צ"ל דהא דמהני קנין כסף היינו משום שמדאו' מעות קונות, והעמידו כאן חכמים דבריהם על דין תורה, וכדמצינו בכמה דוכתי, אבל לר"ל בעינן משיכה. [ולו"ד אי"צ כאן לבעלות אלא לשיכות, ולזה די לכו"ע בכסף.];

והנה שיטת רש"י [בכורות י"ג] דהלכה כר"ל דמשיכה קונה מן התורה, ולכאו' אין מסתבר לומר לשיטתו דסתמא דסוגיא בשבת דאכסנאי משתתף בפרוטה אתיא דלא כהלכתא, ולכאו' לשיטתו צ"ל דהמשתתף בפרוטה יצא אף שלא קנה חלק בשמן כנ"ל, וצ"ע.

ט] וצ"ע אם להלכה נקטינן כדברי הרמב"ן הנ"ל.

והנה בשו"ע הגר"ז בסי' רס"ג סעי' כתב בביאור הדין דאכסנאי שאשתו מדלקת עליו פטור מהדלקה שהוא משום שהשמן שלו, ומשמע קצת דבעינן בעלות בשמן, ואמנם יש לדחות דשם מכיון שאינו נהנה מהנר צריך בעלות, אבל במקום שהוא מדליק או נהנה מהשמן א"צ להיות בעלים על השמן, גם הדברים נכתבו שם בסוגרים, וכידוע הדברים שם שבסוגרים בחלקם אינם מהגר"ז, וצ"ב.

ובמ"ב סי' תרע"ג ס"ק ב' כתב שהמדליק בשמן האסור בהנאה לא יצא ידי חובתו, ומקור הדברים בפמ"ג בשם שו"ת שער אפרים, והנה לא דנו שם הפמ"ג והשע"א אלא מדין כתותי מיכתת שיעוריה או האם במצוה דרבנן מצוות ליהנות ניתנו, או שהנקברים אסור לשרפם, ולא משום שאיסורי הנאה אינם שלו, ומשמע לכאו' דס"ל דא"צ בעלות בנ"ח, ושמה יש לדחות דנקטו כסוכרים דאיסוריה"נ הינם שלו ורק אינם ברשותו, וצ"ב.

עוד הביא שם המ"ב בשם השו"מ להסתפק במדליק בשמן גזול אם יצא יד"ח. והנה לא דן שם השו"מ אלא משום דינא דמצהב"ע, ומשמע שא"צ לבעלות בשמן. ושמה ג"ז יש לדחות דכונתו שגם באופן שקנהו עדין לא יצא מדין מצהב"ע, וצ"ב.

י] ובענינו נראה דלא שייך לדון משום מצהב"ע דהלא לא היה כאן קניני גזילה כלל, ואף אם היו הלא הוי גזילה בשוגג ובקצה"ח ובנתה"מ סו"ס שמ"ח כתבו שגזילה בשוגג לאו שמה גזילה, ואף להחולקים [וכנראה לכאו' מדברי הד"מ בסי' שע"א] מ"מ מ"טו בשם הגרש"ר שדוקא כשיש עכ"פ כונת הוצאה מרשות לרשות, וכנראה מדברי התו' קידושין נ"ה.

ואף שעכ"פ ודאי דהינו מזיק ואדם מועד לעולם מ"מ מסתבר שמחמת כן לא מיקרי מצהב"ע, דלגבי מצהב"ע מצינו שדוקא כשיש חפצא דעבירה הוי מצהב"ע וכדכתב בב"י בשם היר"ו לתרץ מדוע הקורע על מתו בשבת יצא ידי קריעה ומ"ש ממצה גזולה ד"התם היא גופה עבירה הכא הוא עבר עבירה, וכשמזיק הדבר ולא קנהו קודם מסתבר דלא מיקרי חפצא דעבירה.

יא] והנה לפי כל הנ"ל לכאו' לרמב"ן והר"ד יצא יד"ח בעל הנרות [אלא שהברכות היו שלא כדין] והמדליק ידליק שוב. ולנראה מדברי האחרונים יצא המדליק ובעל הנרות ידליק שוב.

אלא דיש לדון, דמה שכתב ר"ד שמי שהכין נ"ח ובא חבירו והדליקם יצא בעה"ב יד"ח, היינו כשנראה שניחא ליה בזה, אבל כל שודאי לא ניח"ל בזה לכאו' מסתבר שאינו יוצא יד"ח בע"כ, גם יש לדון ד"ל דלא יצא בעל השמן אא"כ הדליקו בכונה עבורו, אבל כאן שכונת המדליק היתה עבור עצמו לא יצא בעל השמן, וא"כ יש לדון שלא יצא לא זה לא זה.

ולמעשה נראה שיחזרו וידליקו שניהם וא' יברך וחבירו ישמע, ובכה"ג ממ"נ יצא המחויב בברכות.